

آگاهی از نادانی

Karl Popper
Ich weiß, dass ich nichts weiß - und kaum das
Ullstein Sachbuch, 1991;
Herlinde Koelbl
Jüdische Portraits
Interview mit Sir Karl Popper
S.Fischer Verlag 1989

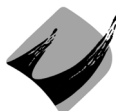
سرشناسه: پوپر، کارل رایموند، ۱۹۰۲-۱۹۹۴ م.
Popper, Karl Raimund
عنوان و نام پدیدآور: آگاهی از نادانی؛ در شناخت جهان اندیشگی کارل رایموند پوپر؛
تألیف و ترجمه خسرو ناقد.
مشخصات نشر: تهران: نشر کرگدن، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۱۳۲ ص.
شابک: 978-622-7765-49-6
عنوان دیگر: در شناخت جهان اندیشگی کارل رایموند پوپر.
موضوع: پوپر، کارل رایموند، ۱۹۰۲-۱۹۹۴ م.-- نظریه درباره شناخت (فلسفه)
-- نقد و تفسیر
موضوع: شناخت (فلسفه)
شناسه افزوده: ناقد، خسرو، ۱۳۲۹ - ، مؤلف/مترجم
رده‌بندی کنگره: B۱۶۴۹
رده‌بندی دیویی: ۱۹۲
شماره کتاب‌شناسی ملی: ۹۰۷۹۹۲۵

آگاهی از نادانی

در شناخت جهان اندیشگی کارل رایموند پوپر

تألیف و ترجمه

خسرو ناقد

نشرکردن

همه حقوق برای نشر کرگدن محفوظ است.

www.kargadanpub.com

[telegram.me/kargadanpub](https://t.me/kargadanpub)

[instagram.com/kargadan.pub](https://www.instagram.com/kargadan.pub)

نشر کرگدن

آگاهی از نادانی؛ در شناخت جهان اندیشگی کارل رایموند پوپر

تألیف و ترجمه: خسرو ناقد

مدیر هنری: سحر ترهنده

ناظر چاپ: علی محمدپور

لیتوگرافی: نقش سبز

چاپ و صحافی: زعفران

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۷۶۵-۴۹-۶

چاپ اول: ۱۴۰۲

تیراژ: ۷۰۰ نسخه

قیمت: ۸۰۰۰۰ تومان

فهرست

پیش‌گفتار ----- ۱

بخش اول: دوگفتار در شناخت جهان اندیشگی کارل پوپر

۱. آگاهی از نادانی ----- ۷

۲. دیدگاه‌های یک فیلسوف خوش‌بین ----- ۳۳

بخش دوم: دوگفت‌وگو با کارل پوپر

۳. سرچشمه‌های شناخت گوناگون‌اند ----- ۵۳

۴. می‌دانم که هیچ نمی‌دانم - و این را هم به‌سختی می‌دانم ----- ۶۱

پیوست‌ها

۱. آثار کارل پوپر در ایران و تأثیر اندیشه‌های او ----- ۱۰۷

۲. گزیده کتاب‌شناسی آثار کارل پوپر ----- ۱۱۳

نمایه ----- ۱۲۳

پیش‌گفتار

شاید مهم‌ترین ویژگی جامعه پویا و بالنده در چگونگی بهره‌گیری از دانش و تجربه دیگران و کاربرد و جاری کردن آنها در زندگی اجتماعی خود باشد. اگر با چنین پیش‌فرضی به دیدگاه‌ها و نظریه‌های بسیاری از اندیشه‌ورزان نظر افکنیم، در سخنانشان نکته‌های بسیاری خواهیم یافت که ما را به تأمل و تفکر تشویق می‌کند؛ خاصه دیدگاه‌های آن گروه از متفکران که مطلق‌گرایی و جزم‌اندیشی و پیش‌داوری در خصوص امور را بر نمی‌تابند و با خودکامگی و خودسری، با هر نام و نشان، پیکار می‌کنند. کارل رایموند پوپر و جوهر اندیشه‌های او که بر محوریت «نفی هرگونه به مرتبه خدایی رساندن آدمیان» است و در باب «برپایی بهشت روی زمین» به ما هشدار می‌دهد، در شمار چنین اندیشه‌ورزانی است.

پوپر با آنکه بر این باور است که تمام دانش و معرفت ما «حدسی» است و نمی‌توانیم مطمئن شویم مطلقاً درست و قابل‌اعتماد است، و در این مسیر فقط می‌توانیم بکوشیم اندکی به حقیقت نزدیک شویم، بر این نظر نیست که باید از استدلال مطلق و، همراه با آن، از یقین مطلق دست بشویم و از تلاش در طلب حقیقت دست برداریم، بلکه ما را به جست‌وجوی مدام حقیقت تشویق و ترغیب می‌کند. پوپر را شاید بتوان مصداق این سخن مولانا دانست که مفهوم حقیقت را چون آینه‌ای فرض می‌کند که از آسمان به زمین افتاد و شکست و صدها تکه شد و هر تکه از آن به دست انسانی افتاد و او را به این گمراهی کشاند که صاحب تمامی حقیقت است. این همان چیزی است که پوپر ما را از باور و اصرار به آن بر حذر می‌دارد.

او بر این اعتقاد است که هیچ انسانی نمی‌تواند کامل باشد و همه چیز را همگان دانند و اگر کسی ادعای خدایی کند و حقیقت را ملکِ طلق خود بینگارد و از این رو خود را مُحق بداند که برای دیگران تعیین تکلیف کند، در واقع مسیری مخاطره‌آمیز و پُرخطا پیموده است که نتیجه‌اش چیزی جز استبداد و ستم و شتم بر مردمان و فروپاشی جامعه نخواهد بود. پوپر بر این باور است که قطعی‌ترین نظریه‌ها از خطا و اشتباه مصون نیستند و امکان دارد در زمانه‌ای، به دلیل وجود یک مصداق ابطال‌کننده، در زمره نظریه‌های باطل شمرده و به کناری نهاده شوند. تاریخ علم این سخن پوپر را ثابت کرد که بسیاری از نظریه‌هایی که روزی کمتر کسی جرئت تردید و تشکیک در آنها را داشت، با توسعه علوم به کناری نهاده و به موزه تاریخ سپرده شدند. اگر چه بر آرا و افکار پوپر نیز نقد و تشکیک‌های بسیاری می‌توان وارد کرد، اما این نکته در اندیشه او که هیچ فکری و رای نقد نیست، از جمله آرای خود او، اسباب بروز و ظهور حوزه‌ای عمومی در نقد و بررسی نظریه‌های دانشمندان و دیدگاه‌های اندیشمندان شد که «خردگرایی انتقادی» نام گرفته است.

بی‌تردید یکی از معروف‌ترین، بحث‌برانگیزترین و، به باور بسیاری، مهم‌ترین و پُرخواننده‌ترین آثار پوپر کتاب *جامعه باز و دشمنان آن* است. ولی عدم شناخت کافی از دیدگاه‌های او موجب شده است که گاه از تلقی و منظور پوپر از «جامعه باز» سوءتعبیر صورت گیرد. از این رو، توضیح کوتاه پوپر و منظورش از «جامعه باز» را در هر فرصتی باید تکرار و بر آن تأکید کرد. پوپر می‌گوید «جامعه باز» تنها «اقتصاد بازار آزاد» نیست، بلکه با حقوق مدنی شهروندان و نیز با دولت مبتنی بر قانون که طرفدار اصلاحات اجتماعی است پیوندی تنگاتنگ دارد. به نظر پوپر، تنها وجود قوانین کافی نیست تا جامعه‌ای را «جامعه باز» بنامیم. برپایی دولتی مبتنی بر قانون که پایبند به چنین قوانینی باشد، از تدوین خود قوانین مهم‌تر و دشوارتر است، و از آن دشوارتر، تحقق نظم حقوقی در سطح کشور است. این سخن پوپر در واقع اشاره‌ای است به راه و روش نظام‌هایی اقتدارگرا مانند روسیه و چین و نظام‌های همسو با آنها که در پناه «اقتصاد بازار آزاد» با شیوه‌های شبه‌مافیایی و فسادگسترده و با سرکوب منتقدان و معترضان، بی‌پروا، آزادی‌های اجتماعی و سیاسی و حقوق مدنی شهروندان را زیر پا می‌گذارند.

باری، در زمانه‌ای که بار دیگر نابخردی از خردِ پیشی گرفته و خشونت و تجاوز و جنگ جایگزین گفت‌وگو و روش‌های حل مسالمت‌آمیز اختلاف‌ها شده و قدردردتی و کاربُرد خشونت جای مدارا و پرهیز از خشونت نشسته است، آرا و اندیشه‌های پوپر، به‌ویژه نظریهٔ خردگرایی انتقادی او و نیز توصیهٔ او به فروتنی عقلی و مسئولیت‌پذیری و تأکیدش بر مدارا و بردباری، می‌تواند ما را یاری دهد تا با خردورزی، خشونت‌پرهیزی و دوری از مطلق‌گرایی از خطاهایمان بیاموزیم و در فضایی آزاد و آرام و به دور از پیش‌داوری، در راه حل مسائل و رفع مشکلات جامعه گام برداریم.

* * *

گفتارها و گفت‌وگوهای گردآمده در کتاب پیش رو کوششی است دوباره تا در صدوبیستمین سالگرد تولد کارل پوپر، چکیده‌ای از آرا و افکار و نظریه‌های او را با دوستداران مسائل اجتماعی و مباحث فلسفی به بحث و گفت‌وگو بگذارم؛ با این امید که با درنگ و دراندیشیدن و نیز با نگرشی انتقادی در اندیشه‌های این فیلسوف اروپایی، دریچه‌ای تازه به جهان اندیشگی او به روی ما گشوده و چشم‌اندازی هرچند دوردست پیش روی ما گسترده شود و از این طریق امکان خوانشی نو و متناسب با زمان از اندیشه‌های او برایمان فراهم آید.

خسرو ناقد

بخش اول

دوگفتار در شناخت جهان اندیشگی کارل پوپر

۱ آگاهی از نادانی

برای ما این موضوع باید روشن شود که در راه کشف و تصحیح خطاهایمان به دیگران نیازمندیم (همان‌طور که دیگران هم به ما نیاز دارند)؛ خاصه آنانی که اندیشه‌هایی متفاوت با ما دارند و در محیط دیگری رشد کرده‌اند. این همان چیزی است که به گسترش مدارا و بردباری منجر می‌شود.

– کارل رایموند پوپر

وین، پایتخت جمهوری نوپای اتریش، ۱۵ ژوئن سال ۱۹۱۹ میلادی. امپراتوری کهن سال اتریش اندکی پس از پایان جنگ جهانی اول و پس از یک دوره طولانی بحران و آشوب و در پی انقلابی مرگبار فروپاشیده است. در هرکوی و برزن هرج و مرج و درگیری‌های پُرتنش و خونین ادامه دارد. گروهی از جوانان کمونیست اتریشی، که کارل رایموند پوپر هفده‌ساله نیز در میان آنان است، در برابر پاسگاه پلیس منطقه ۹ شهر گرد می‌آیند و برای آزادی رفقای خود دست به تظاهرات می‌زنند. نیروهای انتظامی با اسلحه به صفوف تظاهرکنندگان یورش می‌برند. بیست کشته و هفتاد زخمی به‌جا می‌ماند. این رویداد سرآغاز بحران عمیقی است که نزدیک به دو دهه به طول می‌انجامد و به جنگ داخلی و کودتای فاشیست‌های اتریشی منتهی می‌شود و سرانجام با اشغال نظامی و الحاق این کشور به آلمان هیتلری، دوران کوتاه جمهوری اول اتریش به پایان می‌رسد.